

Ffocws y Pwnc

Hanes lleol, ymchwiliad hanesyddol, llythrennedd a thrin data

Crynodeb

Mae gweithgareddau'r pwnc hwn yn galluogi i blant archwilio safle claddu fel cyswllt â'r gorffennol. Bydd y plant yn ymchwilio i'r cerrig beddau, y cofadeiladau a'r cofgolofnau. Byddant yn datgelu'r straeon am y bobl sydd wedi'u claddu yno ac yn dod i ddeall mwy am bwy fu'n byw o'u blaen yn eu cymuned, a sut roeddent yn byw. Mae'r cerrig beddau'n coffau bywydau a bydd y disgyblion yn eu defnyddio fel prif ffynhonnell o dystiolaeth hanesyddol a hefyd fel ffynhonnell o wybodaeth ar gyfer casglu data.

Dyma'r gweithgareddau: Ditectif Data, Ar Gof a Chadw, Oes Dda, Cewri Lleol.

CSBC, CA1 a CA2

Sgiliau Allweddol

Ymchwilio
Cydymdeimlo
Canfod
Arsylwi
Llunio Casgliadau

Geiriau Allweddol

Tystiolaeth

Cysylltiadau Cwricwlwm

Mae gweithgareddau'r pwnc hwn yn helpu i ddatblygu gwybodaeth, sgiliau a dealltwriaeth y disgyblion mewn Hanes, Llythrennedd, Mathemateg a Chyfrifiadura.

CSBC

Deall y Byd

Pobl a chymunedau

Datblygiad Mathemategol

Dyfarniad John Muir

Darganfod

Archwilio

Gwarchod

Rhannu

Rhowch gynnig ar y gweithgareddau canlynol os ydych yn gweithio tuag at unrhyw rai o'r bathodynau canlynol:

Enfys – Edrych a Dysgu

Beavers - Gweithgaredd Archwilio

Cybiau - Gweithgaredd Gwybodaeth Leol

Guides - Diwylliant

Sgowtiaid - Gweithgaredd Treftadaeth, Gweithgaredd Fy Ffydd I

Cewri Lleol

Mae'r gweithgaredd yma'n ddilyniant da i'r gweithgareddau 'Oes Dda' ac yn gyfle i blant ymchwilio'n fanylach i'r bobl yn eu cymuned. Yn benodol, y bobl a adawodd eu marc ar hanes – ffigyrau cyhoeddus, arwyr ac arwresau lleol.

Canlyniadau Dysgu

Bydd y plant yn gwneud y canlynol:

- Defnyddio ffynonellau amrywiol o dystiolaeth i ofyn ac ateb cwestiynau am bobl a llefydd

Adnoddau

Deunyddiau ysgrifennu e.e. papur, clipfwrdd, pensiliau, a camera.

Deunyddiau ymchwil e.e. y rhyngwrwyd, llyfrau gwybodaeth, cofnodion plwyf, ffurflenni'r cyfrifiad.

Paratoi

Bydd rhaid cynllunio'r gweithgaredd yma'n ofalus iawn a chasglu data perthnasol i unigolyn sydd wedi'i gladdu yn y safle claddu. Bydd rhaid i chi ymweld â'r safle er mwyn dewis pa unigolion rydych am ymchwilio iddynt. Bydd y plant yn chwilio am bobl enwog neu arwyr ac arwresau pwysig yn lleol. Efallai person a fu'n rhan o ddigwyddiad hanesyddol pwysig neu drasiedi fawr. Gall fod yn ddefnyddiol gofyn i reolwr y safle claddu gynghori a helpu gyda'r gweithgaredd yma.

1. Gall cofgolofnau rhyfel a beddau rhyfel fod yn fan cychwyn da i'r gweithgaredd yma, gan roi cyfle i'r plant ymchwilio i straeon personol y milwyr sydd wedi'u rhestru ar y cofgolofnau ac a fu'n brwydro yn y Rhyfel Byd Cyntaf a'r Ail Ryfel Byd.

Cewch ragor o wybodaeth am yr unigolion drwy ymchwilio iddynt ar wefan y Commonwealth War Graves Commission www.cwgc.org

2. Meddylwch am – Gwleidyddion, cynghorwyr, diwygwyr, gwyddonwyr, ficeriaid, awduron, arlunwyr, beirdd, milwyr, dyngarwyr, perchnogion ffatrioedd, personoliaethau chwaraeon, dyfeiswyr, cerddorion, actorion, pobl fusnes ac ati.

Cwestiwn Allweddol

Beth sy'n gwneud arwr neu arwres? Pwy yw eich arwr/arwres chi?

Cyflwyniad

Trafod syniadau – beth sy'n gwneud arwr/arwres? Ydych chi'n gallu enwi un? Pwy yw eich arwr/arwres? Casglwch eiriau ac ymadroddion i ddisgrifio arwr neu arwres e.e.

dewr, creadigol, arloesol, hael, clyfar a chryf.

Mae pob person sydd wedi'u claddu yn y safle claddu wedi gwneud pethau pwysig gyda'u bywydau. Efallai fod rhai pobl wedi cyflawni pethau bychain sy'n effeithio arnyh nhw eu hunain a'u teuluoedd a neb arall. Efallai fod pobl eraill wedi gwneud cyfraniadau mwy, gan effeithio ar nifer fwy o bobl.

Syniadau ar gyfer Gweithgareddau

Ymchwiliwch i fywyd person sydd wedi'i gladdu yn y safle claddu. Beth oedd ei gyfraniadau at y gymuned. Oes gennych chi rywun enwog yn eich safle claddu? Oes gennych chi arwr lleol wedi'i gladdu yno? Ceisiwch ddarganfod lle'r oedd yn byw, sut roedd yn ennill ei fywoliaeth, a chasglu mwy o fanylion am ei deulu. Oes aelodau o'i deulu'n fyw o hyd ac yn fodlon siarad gyda'r plant?

Lle mae Dechrau

Yn aml iawn, wrth chwilio am berson amlwg mewn safle claddu, rydych yn dechrau gyda'r cerrig beddau amlwg neu'r cofgolofnau eraill amlwg. Darllenwch y wybodaeth a'r arysgrifau ar y cerrig beddau neu'r cofgolofnau am gliwiau. Casglwch enwau a dyddiadau a gyda'r wybodaeth honno, defnyddiwch y rhyngwrwyd i ddarganfod eu straeon.

Chwiliwch drwy gofnodion claddu, cofnodion plwyf, hanesion lleol, ffurflenni cyfrifiad, erthyglau papurau newydd sydd wedi'u harchifo ac ysgrifau coffa i olrhain straeon yr unigolion.

Sesiwn i Bawb

Pam maent yn arwr/arwres?

Yn Ôl yn yr Ysgol

Ysgrifennu Cyffrous

- Ysgrifennwch adroddiad papur newydd am ddigwyddiad sy'n cynnwys eich arwr/arwres.
- Ysgrifennwch lythyr at eich arwr/arwres.
- Ysgrifennwch fywgraffiad eich arwr/arwres, tynnwch lun ohono a gwnewch Oriel Anfarwolion.

CSBC

- Rhannwch straeon am arwr/arwresau e.e. The Paper Bag Princess gan Robert N Munsch, Isabel's Noisy Tummy gan David McKee neu Cannonball Simp gan John Burningham.
- Chwiliwch am arwr ac arwresau go iawn a'r gwaith maent yn ei wneud e.e. yr heddlu, ymladdwyr tân, meddygon, nyrsys, mamau, tadau neu ofalwyr.